

העזרה מהסוגיא

קידושין סג. – סז:

פרשת נח ה'תשפ"ד

דף סג

◆ דיני קנין לאחר שלשים יום:

- באופן שעשו קנין כסף - חל הקנין משום ששיעבוד המעות קיים.
- באופן שעשו קנין שטר:
 - באופן שהשטר קיים ביום השלשים - חל הקנין.
 - באופן שהשטר לא קיים ביום השלשים:
- באופן שאמר שהקנין יחול לאחר שלשים - לא חל הקנין משום ש'כלתה קנינו'.
- באופן שאמר שהקנין יחול 'מעכשיו לאחר שלשים יום':
- לפי הצד שכוונת הלשון 'מעכשיו ולאחר שלשים יום' שהקנין יחול מיד בתנאי שלא יחזור עד שלשים יום - חל הקנין.
- לפי הצד שכוונת הלשון 'מעכשיו ולאחר שלשים יום' שהקנין יחול לאחר שלשים יום - לא חל הקנין.
- לפי הצד שכוונת הלשון 'מעכשיו ולאחר שלשים יום' שהקנין יתחיל מיד ויגמר לאחר שלשים - לא חל הקנין.

◆ המקדש בשכר פעולה (כגון עבודה כפועל או הנאה שהבעל רקד לפני האשה) - למ"ד 'אינה לשכירות אלא לבסוף' מקודשת, למ"ד 'ישנה לשכירות מתחילה ועד סוף' אינה מקודשת^א.

◆ דיני קידושין 'על מנת שירצה אבא':

- באופן שאמר 'על מנת שהאב יאמר כן' - באופן שהאב אמר 'כן' מקודשת, באופן שהאב לא אמר 'כן' אינה מקודשת.
- באופן שאמר 'על מנת שהאב ישתוק לעולם' או באופן שאמר 'על מנת שהאב ישתוק שלשים יום':
 - באופן שהאב שתק כל זמן התנאי - מקודשת.

» הערות »

א רש"י מבאר שהסיבה שלפי המ"ד 'ישנה לשכירות מתחילה ועד סוף' באופן שקידש בשכר פעולה אינה מקודשת, משום שלאחר שהבעל התחיל לעשות את הפעולה עבור האשה התחייבה האשה לשלם לו על כך, ומימלא לאחר שהבעל גמר את הפעולה לא יכול לקדש בשכר זה משום שנחשב מלווה והמקדש במלווה אינה מקודשת.

לקבלת העלון במייל B0527147396@gmail.com

- באופן שהאב מוחה בתוך זמן התנאי - אינה מקודשת.
- באופן שהאב שמע ושתק ולאחר מכן בתוך זמן התנאי מת - מקודשת משום שלאחר מיתתו לא ימחה.
- באופן שהאב לא שמע ומת - מקודשת משום שאומדים את דעת האב שאם היה שומע היה שותק.
- באופן שאמר 'על מנת שהאב ישתוק בשעת שמיעה':
- באופן שהאב שתק בשעת שמיעה - מקודשת.
- באופן שהאב מוחה בשעת שמיעה - אינה מקודשת.
- באופן שהאב לא שמע ומת - מקודשת משום שאומדים את דעת האב שאם היה שומע היה שותק.

◆ דיני אב שאומר שקידש את בתו ולא יודע למי קידשה:

- באופן שלא בא אדם ואמר 'אני קידשתיה' - הבת אסורה על כל העולם.
- באופן שבא אדם אחד ואמר 'אני קידשתיה':
- באופן שנתן לבת גט - הבת מותרת לכל העולם משום ש'אין אדם חוטא ולא לו'.
- באופן שרוצה לשאת את הבת - לרב אסור לשאת את הבת משום שחוששים ש'יצרו תוקפו', לרב אסי מותר לשאת את הבת משום שלא חוששים שמשקר כיון שהיה צריך לחשוש שהאב יכחישו ויאמר 'לא אתה קידשת את בתי'.
- באופן שבאו שני אנשים ואמרו 'אני קידשתיה':
- באופן ששניהם נתנו לבת גט - הבת מותרת לכל העולם.
- באופן שאחד נתן לאשה גט והשני רוצה לשאת את הבת - מותר לשני לשאת את הבת.

דף סד

◆ דין אדם שיש ספק האם הוא 'גדול':

- הקדמה - אדם שהוא בן י"ג שנה ולאחר מכן גדל לו שתי שערות נחשב 'גדול', אבל באופן ששתי השערות גדלו לפי י"ג שנה אינו נחשב 'גדול' משום שהשערות הם 'שומא', ויש לדון באופן שידוע שיש לאדם שתי שערות ולא ידוע האם הוא בן י"ג שנה האם נחשב 'גדול' וכדלהלן.
- באופן שלא נראה שהוא גדול (כגון שהביא שתי שערות ולא הגדיל בקומה) - לתירוץ הראשון בתוס' אינו 'גדול' משום שחוששים שהביא סימונים לפני גיל י"ג, לתירוץ השני בתוס' נחשב 'גדול' משום שלא חוששים שהביא סימונים לפני גיל י"ג.
- באופן שנראה שהוא גדול (כגון שיש לו ריבוי שערות או שהגדיל בקומה) נחשב 'גדול' ולא חוששים שהוא פחות מגיל י"ג.

☞ הערות ☞

- ב תוס' מבארים שרק באופן שהתנאי היה שהאב ישתוק בשעת שמיעה מועיל אומדן דעת שאם האב היה שומע היה שותק, אבל באופן שהתנאי היה שהאב יאמר כן לא מועיל אומדן דעת שאם היה שומע היה שותק.
- ג הגמ' [סד א] מבארת שהמקור שהאב נאמן לומר 'קידשתי את בתי' ולאסור את הבת על העולם דכתיב 'את בתי נתתי לאיש הזה' ודורשים שכאשר האב אמר 'את בתי נתתי לאיש' כלומר לאיש מסוים ולא אמר מיהו האיש הבת אסורה על כל העולם ובאופן שלאחר מכן האב חזר ואמר 'הזה' כלומר שנתן את הבת לאיש מסוים הבת מותרת לו (ובדברי המשנה [שם] מבואר שהדין שהאב נאמן לומר שקידש את בתו נאמר רק באופן שהבת קטנה או נערה ולא באופן שהאב בוגרת, וכן בדברי המשנה [שם] מבואר שהאב נאמן לומר גם שגירש את בתו באופן שהבת קטנה או נערה ולא באופן שהבת בוגרת).
- הגמ' מביאה שנחלקו האמוראים באופן שהאב אמר 'קידשתי את בתי' ולאחר מכן הבת זינתה: לרב אינה נסקלת משום שרב סובר שאפשר ללמוד מהפסוק 'את בתי נתתי לאיש הזה' רק שהאב נאמן לומר שקידש את הבת ולא לענין עונש סקילה, ולרב אסי נסקלת משום שרב סובר שאפשר ללמוד מהפסוק 'את בתי נתתי לאיש הזה' בין שהאב נאמן לומר שקידש את הבת ובין לענין עונש סקילה.
- ד הגמ' מבארת שדברי רב אסי נאמרו רק באופן שהאב קידש את הבת, אבל באופן שהבת קידשה את עצמה ואומרת שהתקדשה ולא יודעת למי התקדשה ובא אדם ואמר אני קידשתיה, רב אסי מודה שאסור לאדם זה לשאת את האשה, משום שבאופן זה לא שייך הטעם שחושש לשקר מחמת שהאשה תכחיש ותאמר לא אתה קידשת אותי, דאדרבה באופן זה לא חושש לשקר כיון שסומך על כך שהאשה תחפה עליו ותאמר אתה קידשת אותי.
- הגמ' מבואר שלפי רב אסי באופן שלאחר שנשא את הבת בא אדם אחר ואמר 'אני קידשתיה' אינו נאמן לאסור את הבת על הראשון.
- ה הגמ' מבארת שבאופן זה רב מודה שמותר לשני לשאת את הבת ולא חוששים שמשקר מחמת ש'יצרו תוקפו', ורש"י ותוס' מבארים שבאופן זה שיש שנים שטוענים 'אני קידשתיה' יש חשש שהאב יאמר לאחד מהם 'לא אתה קידשת את בתי אלא חברך קידש', ולכן אנו תולים שהרוצה לתת גט משקר והרוצה לשאת את האשה לא משקר.

◆ **דין אב שאומר שבתו נשבתה - אינו נאמן לפוסלה.**

◆ **דיני עדות של הבעל לענין יבום:**

- באופן שהאשה הייתה בחזקת פטורה מיבום (כגון שאין לבעל בנים ואין לבעל אחים):
 - באופן שהבעל העיד שיש לו בנים והאשה פטורה מיבום - הבעל נאמן ולכן האשה פטורה מיבום.
 - באופן שהבעל העיד שיש לו אחים והאשה חייבת ביבום - הבעל אינו נאמן ולכן האשה פטורה מיבום.
- באופן שהאשה הייתה בחזקת זקוקה ליבום (כלומר שאין לבעל בנים ויש לו אחים):
 - באופן שהבעל העיד בשעת קידושין שיש לו בנים והאשה פטורה מיבום - הבעל נאמן משום שיש לו מיגו שיכול לפטור את האשה בגט ולכן האשה פטורה מיבום.
 - באופן שהבעל העיד בשעת קידושין שיש לו בנים והאשה פטורה מיבום ולאחר מכן בשעת מיתתו חזר ואמר שאין לו בנים והאשה חייבת ביבום - לת"ק הבעל נאמן בדבריו בשעת מיתה ולכן האשה פטורה מיבום, לרבי נתן הבעל אינו נאמן בדבריו בשעת מיתה ולכן האשה חייבת ביבום.¹

◆ **דין אב שקידש אחת מבנותיו:**

- אלו בנות בכלל הספק:
 - בנות קטנות ונערות:
 - באופן שאמר 'אחת מבנותי' - כל הבנות בכלל הספק.
 - באופן שאמר 'בתי הגדולה':
 - באופן שיש לו בנות מאשה אחת:
 - לרבי מאיר שסובר 'מחית איניש נפשיה לספיקא':
 - הגדולה - בכלל הספק.
 - האמצעיות - לרב בכלל הספק כיון שהם יותר גדולות מהקטנה, לאביי אינן בכלל הספק.
 - הקטנות - אינן בכלל הספק.
 - לרבי יוסי שסובר 'לא מחית איניש נפשיה לספיקא' - הגדולה בכלל הספק והשאר אינן בכלל הספק.
 - באופן שיש לו בנות מאשה אחת ובנות מאשה אחרת:
 - לרבי מאיר:
 - הגדולה בכת הגדולות - בכלל הספק.
 - האמצעיות והקטנות בכת הגדולות - בכלל הספק כיון שהם יותר גדולות מהגדולה שבכת הקטנות.

⊕ הערות ⊖

- 1 הגמ' מבארת שלמרות שהתורה האמינה לאב לענין קידושין לומר שקידש את בתו וגירש את בתו (וכפי שהובא לעיל הערה ג) מ"מ התורה לא האמינה לאב להעיד על בתו לענין שבויה, והגמ' מוסיפה שא"א להאמין לאב מחמת ש'בידו' להשיאה לפסול ולפוסלה מן התרומה כדין שבויה, משום שלא נחשב 'בידו' להשיאה שבאופן שהבעל לא רוצה לשאת את האשה האב לא יכול להשיאה בעל כרחו.
 - 2 רש"י מבאר שיש נפק"מ בנאמנות הבעל שיש לו בנים שבאופן שיתברר לאחר מכן שיש לבעל האחים האשה תהיה פטורה מיבום, כיון שהתקבלה עדות הבעל שיש לו בנים.
 - 3 הגמ' מבארת שהטעם של ת"ק שהאשה פטורה מיבום, משום שהעדות של הבעל בשעת קידושין שיש לו בנים שמועילה מחמת המיגו עוקרת את החזקה שהיא לאשה שהיא חייבת ביבום, ולכן העדות בשעת מיתה שאין לו בנים לא יכולה להצטרף לחזקה זו ואינו נאמן בעדותו, ומימלא אנו נוקטים שיש לבעל בנים והאשה פטורה מיבום, והטעם של רבי נתן שהאשה חייבת ביבום, משום שהעדות של הבעל בשעת קידושין שיש לו בנים אינה עוקרת את החזקה לגמרי אלא רק מרעת את החזקה, ולכן העדות בשעת מיתה שאין לו בנים יכולה להצטרף לחזקה, ומימלא אנו נוקטים שאין לבעל בנים והאשה חייבת ביבום.
- רש"י מבאר שרבי נתן מודה שבאופן שהבעל לא חזר בו בשעת מיתה שהאשה פטורה מיבום, ולמרות שהמיגו לא עוקר את החזקה אלא רק מרע את החזקה, מ"מ יש הוכחה מכך שהבעל לא חזר בו בשעת מיתה שהאשה פטורה מיבום, משום שאם האשה הייתה חייבת ביבום הבעל היה חוזר בו בשעת מיתה משום שאין אדם חוטא ולא לו.
- תוס' בתירוץ הראשון נוקטים שבאופן שהאשה הייתה בחזקת זקוקה ליבום (כלומר שאין לבעל בנים ויש לבעל אחים) והבעל אמר בשעת מיתה שיש לו בנים הבעל נאמן, משום שיש לבעל מיגו שיכול לפטור את האשה בגט וכן לפי רבי נתן שייך הסברה שאין אדם חוטא ולא לו, אמנם תוס' בתירוץ השני נוקטים שבאופן זה הבעל אינו נאמן, משום שבשעת מיתה לא שייך המיגו שהבעל יפטור את האשה בגט משום שיתכן שאין לו כוח לכתוב גט.

- הגדולה בכת הקטנות - בכלל הספק כיון שהיא גדולה בכת הקטנות.
- האמצעיות בכת הקטנות - לרב בכלל הספק כיון שהם יותר גדולות מהקטנה, לאביי אינן בכלל הספק.
- הקטנות בכת הקטנות - אינן בכלל הספק.
- לרבי יוסי - הגדולה בכת הגדולות בכלל הספק והשאר אינן בכלל הספק.
- בנות בוגרות - אינן בכלל הספק^ט.
- האם חלים הקידושין:
 - באופן שיש בת אחת בכלל הספק - היא מקודשת בודאי.
 - באופן שיש יותר מבת אחת בכלל הספק:
 - באופן שבשעת הקידושין לא פירש איזה בת מקדש - לפי אביי הקידושין חלים, לפי רבא הקידושין לא חלים משום שנחשב 'קידושין שאין מסורין לביאה'.
 - באופן שבשעת הקידושין פירש איזה בת מקדש ולאחר מכן שכח - כולן אסורות.

דף סה

- ◆ **דיני 'שוויה אנפשיה חתיכה דאיסורא':**
 - אדם שאמר שקידש אשה פלונית - נאסר בקרובתיה מדין 'שוויה אנפשיה חתיכה דאיסורא'.
 - אשה שאומרת שהתקדשה לאדם פלוני - נאסרת בקרוביו מדין 'שוויה אנפשיה חתיכה דאיסורא' וכן נאסרת בכל העולם כדין אשת איש מדין 'שוויה אנפשיה חתיכה דאיסורא'.
- ◆ **דיני אשה שהתקדשה בפני עד אחד - לרב פפא באופן שהבעל והאשה מודים לדברי העד חוששים לקידושין, לרב הונא לא חוששים לקידושין^ט.**
- ◆ **דיני עד אחד שמעיד 'נטמאו טהרותיך' או 'אשתך זינתה':**
 - באופן שהעד 'נאמן כבי תרי' - נאמן אפילו בדבר שבערווה.
 - באופן שהעד 'אינו נאמן כבי תרי':
 - באופן שהבעד שותק:
 - באופן שמעיד 'נטמאו טהרותיך' - נאמן משום ששתיקה כהודאה.
 - באופן שמעיד 'אשתך זינתה' - לאביי נאמן, לרבא אינו נאמן משום ש'אין דבר שבערווה פחות משנים'.
 - באופן שהבעל דין מכחיש או שאומר 'איני יודע':
 - באופן ש'בידו' עכשיו (כגון שמעיד 'נטמאו טהרותיך' והטהרות ביד העד) - נאמן.
 - באופן שהיה 'בידו' (כגון שמעיד 'נטמאו טהרותיך' והטהרות היו ביד העד) - לאביי נאמן, לרבא אינו נאמן^י.

הערות

- ט הגמ' מבארת שהדין שהבנות הבוגרות אינן בכלל הספק, נאמר לא רק באופן שהבנות הבוגרות לא שלחו את האב שליח אלא גם באופן שהבנות הבוגרות שלחו את האב שליח, משום שברור שהאב התכוון לקדש את הבנות הקטנות או הנערות שמוטל על האב לקדשן ולא התכוון לקדש את הבנות הבוגרות שלא מוטל על האב לקדשן.
- י הגמ' מבארת שבאופן זה בית דין מבקשים מאדם זה לתת גט לאשה בשביל להתיר אותה לכל העולם, ולאחר שאותו פלוני נותן לאשה גט הוא נאסר בקרובותיה ואינו צריך לתת לאשה כתובה, אמנם באופן שאותו פלוני נתן לאשה גט מעצמו אנו נוקטים שבאמת אשה זו התקדשה לו ולכן צריך לאשה כתובה (לפי הצד שיש כתובה לארוסה).
- יא הגמ' מבארת שהמקור של רב הונא שאשה שהתקדשה בעד אחד והבעל והאשה מודים לקידושין לא חוששים לקידושין הוא מגזירה שווה 'דבר דבר' מממון כמו שבממון צריך שני עדים כך בקידושין צריך שני עדים, ובדברי הגמ' מבואר שלמרות שבממון הקנין חל ללא עדים והעדים נצרכים רק לבירור הדבר, מ"מ בקידושין הקידושין אינם חלים באופן שאין עדים על כך.
- יב בדברי הגמ' בגיטין [נד ב] מבואר שלפי רבא באופן שבפעם הראשונה שהעד פגש את הבעל הבית לא אמר 'נטמאו טהרותיך' ובפעם השנייה אמר 'נטמאו טהרותיך' אינו נאמן.

▪ באופן שאינו 'בידו' (כגון שמעיד שמעיד 'נטמאו טהרות' והטהרות לא ביד העד או שמעיד 'אשתך זינתה') - אינו נאמן².

◆ מקוה שהיה שלם ונמצא חסר - לרבי טרפון הדברים שטבלו בו טהורים, לרבי עקיבא הדברים שטבלו בו טמאים.

◆ דין כהן שהתברר שהוא פסול:

- באופן שהתברר שהוא בן גרושה וכן חלוצה - עבודתו כשרה³.
- באופן שהתברר שהוא בעל מום - עבודתו פסולה⁴.
- באופן שהתברר שהוא טמא - לרבי טרפון עבודתו כשרה, לרבי עקיבא עבודתו פסולה.

דף סז - סח

◆ דיני יחוס:

- באופן שקידושין חלים:
 - באופן שאין עבירה בקידושין (כגון כהן שנשא ישראלית) - הוולד הולך אחר הזכר דכתיב 'למשפחותם לבית אבותם'⁵.
 - באופן שיש עבירה בקידושין (כגון חייבי לאוין או חייבי כריתות או חייבי מיתות ב"ד) - ראה להלן האם תופס קידושין והאם הוולד ממזר.
- באופן שקידושין לא חלים משום שהאם 'לא בתורת קידושין' (כגון ישראל שבה על שפחה או נכרית) - הוולד מתייחס אחר האם ולא אחר האב.
- גוי מאומה אחת שבא על גויה מאומה אחרת - הוולד הולך אחר האב⁶.
- גר מצרי ראשון שנשא מצרית שניה או להיפך - לרבה בר בר חנה הוולד הולך אחר האב, ולרב דימי הוולד הולך אחר האם⁷.
- גר עמוני שנשא גורת מצרית - הוולד הולך אחר הפגום ולכן הבנים הם עמונים והבנות הם מצריות⁸.

◆ דיני ממזר ותפיסת קידושין:

- באיזה איסורים הוולד ממזר:
 - לרבי יהושע - בחייבי מיתות ב"ד.
 - לשמעון התימני - בחייבי מיתות ב"ד ובחייבי כריתות.
 - לרבי עקיבא - בחייבי מיתות ב"ד ובחייבי כריתות ובחייבי לאוין. ובדעת רבי עקיבא נחלקו התנאים כדלהלן:
- לרבי סימאי - בכל חייבי לאוין הוולד ממזר חוץ מאלמנה לכה"ג.

☞ הערות ☞

יג תוס' מבארים שלמרות שבאופן שהעד מעיד על דבר שאינו 'בידו' אינו נאמן, מ"מ באופן שאפשר לברר את דברי העד (כגון שהעד מעיד שעכשיו הגוי מטמא את הטהרות) צריך לחשוש לדברי העד ולברר.

יד הגמ' מבארת שהמקור שכהן שעבד והתברר שהוא בן גרושה או בן חלוצה עבודתו כשרה, דכתיב 'והיתה לו ולזרעו אחרי' ודורשים בין זרע כשר ובין זרע פסול, או מהפסוק 'ברך ה' חילו ופועל ידיו תרצה' ודורשים אפילו חולין שבו תרצה, או מהפסוק 'ובאת אל הכהן אשר יהיה בימים ההם' ודורשים אפילו כשר ונתחלל.

טו הגמ' מבארת שהמקור שכהן שעבד והתברר שהוא בעל מום שעבודתו פסולה, דכתיב 'הנני נותן לו את בריתי שלום' והאות 'ו' היא 'קטיעא' ולכן דורשים כשהוא שלם ולא כשהוא חסר.

טז הגמ' מבארת שלמרות שבדרך כלל במקום שאין עבירה הוולד הולך אחר הזכר מ"מ לדעת רבי יוסי יש אופן שאין עבירה והוולד הולך אחר הפגום, שהרי רבי יוסי סובר [עב ב] שגר מותר לישא ממזרת ומ"מ הוולד הולך אחר הפגום (אמנם לדעת רבי יהודה שסובר שגר אסור לישא ממזרת ברור שהוולד הולך אחר הפגום), וכן תוס' מבארים שלמרות שבדרך כלל במקום שאין עבירה הוולד הולך אחר הזכר מ"מ יש אופן שאין עבירה והוולד הולך אחר הפגום, שהרי גר שאסור בקהל (כגון גר עמוני ומואבי) בין לרבי יהודה ובין לרבי יוסי מותר לישא ממזרת והוולד הולך אחר הפגום [עב ב].

הגמ' מבארת שלמרות שבדרך כלל במקום שאין עבירה הוולד אחר הזכר מ"מ לדעת רבי דוסתאי בן יהודה יש אופן שאין עבירה והוולד לא הולך אחר הזכר, שהרי רבי דוסתאי בן יהודה סובר [עז א] שחלל שנשא בת ישראל הוולד כשר (אמנם ת"ק שסובר שהוולד חלל סובר שהוולד הולך אחר הזכר).

יז בדברי הגמ' מבואר שהנפק"מ בנידון זה הוא לענין איסור 'לא תחיה כל נשמה' שנאמר בשבעה אומות ובאופן שגוי משבעה אומות בא על גויה שאינה משבעה אומות או להיפך הוולד הולך אחר האב.

יח רש"י מבאר שהטעם של רבה בר בר חנה שהוולד הולך אחר האב משום שיש קידושין ואין עבירה, והטעם של רב דימי שהוולד הולך אחר האם דכתיב 'בנים אשר יולדו להם' ודורשים שהפסול הולך לפי האם.

יט רש"י מבאר שהמקור שהוולד הולך אחר הפגום דכתיב 'בנים אשר יולדו להם' ודורשים הלך אחר פסולם.

• לרבי ישבב:

- בחייבי לאוין - הוולד ממזר.
- בחייבי עשה - הגמ' מסתפקת האם הוולד ממזר או שאין הוולד ממזר, אמנם באיסור עשה של בעולה לכהן גדול אין הוולד ממזר.
- באיזה איסורים לא תופס קידושין:
 - לשמעון התימני ולרבי עקיבא - באופן שהוולד ממזר לא תופס קידושין, ובאופן שאין הוולד ממזר תופס קידושין.
 - לרבי יהושע - בחייבי מיתות בי"ד ובחייבי כריתות לא תופס קידושין, בחייבי לאוין תופס קידושין^כ.
- דין יחוס באופנים שאין הוולד ממזר:
 - באופן שהאם היא ב'תורת קידושין' (כגון ממזר או נתין שנשא בת ישראל או ישראל שנשא ממזרת או נתינה) - הוולד הולך אחר הפגום דכתיב 'גם דור עשירי לא יבא לו בקהל ה' ' ודורשים הלך אחר פסולו.
 - באופן שהאם 'לא בתורת קידושין' (כגון ממזר שנשא שפחה) - לרבי טרפון הוולד מתייחס אחר האם, לרבי אלעזר הוולד מתייחס אחר האב ואחר האם^{כב}.

◆ המקור שלא תופס קידושין בשפחה ונכרית והוולד מתייחס אחר האם:

- המקור שלא תופס קידושין:
 - בשפחה - דכתיב 'שבו לכם פה עם החמור' ודורשים עם הדומה לחמור.
 - נכרית:
 - בשבעה אומות - דכתיב 'לא תחתן במ'.
 - בשאר האומות:
 - לרבי שמעון - דכתיב 'לא תחתן במ'.
 - לרבנן - דכתיב 'ואחר כן תבוא אליה ובעלתה והייתה לך לאשה' ודורשים שבזמן שהייתה נכרית לא תופס בה קידושין^{כג}.

⊕ הערות ⊕

כ תוס' מבארים שלפי שמעון התימני לא צריך פסוק שלא תופס קידושין בחייבי מיתות בי"ד ובחייבי כריתות משום שידועים מסברא שבאופן שהוולד ממזר לא תופס קידושין, וכן לפי רבי עקיבא לא צריך פסוק שלא תופס קידושין בחייבי מיתות בי"ד ובחייבי כריתות ובחייבי לאוין (ולפי רבי ישבב לפי צד אחד בגמ' בחייבי עשה) משום שידועים מסברא שבאופן שהוולד ממזר לא תופס קידושין.

כא הגמ' מבארת שהמקור של רבי יהושע שלא תופס קידושין בחייבי כריתות הוא מהיקש שהוקשו כל העריות דכתיב 'כל אשר יעשה מכל התועבות האלה', ובאחות אשה יש פסוק שאסור לקדשה לכתחילה דכתיב 'ואשה אל אחותה לא תקח', וכן יש פסוק שלא תופס קידושין דכתיב 'ויצאה מביתו והלכה והיתה לאיש אחר' ודורשים ולא לקרובים והכוונה קרובים הוא לבעל אחותה שאסורה עליו באיסור אחות אשה.

הגמ' מוסיפה שלמרות שרבי יהושע ושמעון התימני סוברים שבחייבי כריתות לא תופס קידושין, מ"מ בנדה תופס קידושין דכתיב 'ותהי נדתה עליו' ודורשים שאפילו בשעת נדתה תופס בה קידושין, והגמ' מבארת שהסיבה שמקשים את כל העריות לאחות אשה שלא תופס בה קידושין ולא מקשים את כל העריות לנדה שתופס בה קידושין, משום ש'קולא וחומרא לחומרא מקשינן' (ורב אחא בר יעקב מוסיף 'גילוי מילתא' שהסיבה שמקשים לאחות אשה משום שלומדים בק"ו מייבמה לשוק שלא תופס בה קידושין וא"כ ודאי שבחייבי כריתות לא תופס קידושין).

כב המשנה מבארת שלפי רבי טרפון שהוולד מתייחס אחר האם ולא מתייחס אחר האב הוולד הוא עבד ואינו ממזר ולכן באופן שהשתחרר הוא ישראל כשר, אבל לפי רבי אלעזר שהוולד מתייחס אחר האב ואחר האם הוולד הוא עבד ממזר ולכן באופן שהשתחרר הוא ממזר.

הגמ' מבארת שהטעם של רבי אלעזר שהוולד מתייחס אחר האב ואחר האם, משום שבאופן שהאם 'לא בתורת קידושין' יש פסוק שהוולד מתייחס אחריה דכתיב 'שבו לכם פה עם החמור' ודורשים עם הדומה לחמור, ויש פסוק שהוולד מתייחס אחר האב דכתיב 'גם דור עשירי לא יבא לו בקהל ה' ' ודורשים הלך אחר פסולו, ולכן הוולד מתייחס בין אחר האב ובין אחר האם, והטעם של רבי טרפון שהוולד מתייחס אחר האם ולא אחר האב דכתיב 'שבו לכם פה עם החמור' ודורשים עם הדומה לחמור, ולומדים מדין זה שבאופן שהאם 'לא בתורת קידושין' אין יחוס אחר האב כלל ולכן לא שייך לדרוש שהוולד יתייחס גם אחר האב.

הגמ' מוסיפה שרבי טרפון סובר שמתור לממזר לישא שפחה משום שהאיסור 'לא יהיה קדש' נאמר רק בישראל כשר ולא נאמר בממזר שהוא פסול.

כג הגמ' מבארת שהסיבה שרבנן סוברים שהפסוק של 'לא תחתן במ' נאמר רק בשבעה אומות, משום שרבנן 'לא דורשים טעמא דקרא' ומימלא מסברא היינו אומרים שהאיסור של 'לא תחתן במ' נאמר בכל האומות, וכיון שכתוב גם 'כי יסיר' דורשים שהאיסור של 'לא תחתן במ' נאמר רק בשבעה אומות שאדוקים בעבודה זרה ולא בשאר האומות שלא אדוקים בעבודה זרה, אמנם רבי שמעון סובר שהפסוק של 'לא תחתן במ' מדבר בין בשבעה אומות ובין בשאר האומות, משום שרבי שמעון 'דורש טעמא דקרא' ומימלא מסברא היינו אומרים שהאיסור של 'לא תחתן במ' נאמר רק בשבעה אומות שאדוקים בעבודה זרה ולא בשאר האומות, וכיון שכתוב 'כי יסיר' דורשים שהאיסור נאמר בין בשבעה אומות ובין בשאר האומות.

• המקור שהוולד מתייחס אחר האם:

- לרבי שמעון - בשפחה דכתיב 'האשה וילדיה תהיה לאדוניה', ובנכרית דכתיב 'כי יסיר את בנך מאחרי'.
- לרבנן - דכתיב 'כי תהיינה לאיש שתי נשים וילדו לו' ודורשים שבאופן שתופס קידושין הוולד מתייחס אחר האב אבל באופן שלא תופס קידושין הוולד לא מתייחס אחר האב אלא אחר האם.

פרק רביעי

דף סט

◆ דיני יוחסין:

• באופן שמוותרים לבוא בקהל:

○ סוגי היחוס:

- כהן.
- לוי וישראל.
- חלל.
- גר ועבד משוחרר.

○ דיני הנישואין - כולם מותר להנשא זה לזה חוץ מכהן שאסור להנשא לחללה וגירות ושפחה משוחררת.

• באופן שאסורים לבוא בקהל:

○ סוגי היחוס:

- נתין.
- ממזר ודאי
- ספק ממזר (כגון שתוקי ואסופי).

○ דיני הנישואין - כולם מותרים להנשא זה לזה.

• נישואין של מותרים לבוא בקהל עם אסורים לבא בקהל - אסור להנשא, חוץ מגר ועבד משוחרר שמוותרים להנשא.

◆ **דיני יחוס של בבל** - לרבי אלעזר ורבא בחזקת כשרות משום שעזרא העלה את כל הפסולים לארץ ישראל, אמנם לאביי לפי התירוף הראשון של הגמ' אינה בחזקת כשרות משום שעזרא לא העלה את כל הפסולים לארץ ישראל אלא חלקם נשאו בבבלי'.

◆ **האם מעלים מתרומה ליוחסין באופן ש'ריע חזקתיהו'** - לפי הלישנא קמא בגמ' לא מעלים, לפי הלישנא בתרא בגמ' מעלים'.

☞ הערות ☞

כד רש"י מבאר שכוונת הפסוק 'כי יסיר את בנך מאחרי' שבאופן שנכרי נשא ישראלית וילדה בן יש חשש שהאב הנכרי יסיר את בנו, ולפי"ז לומדים מפסוק זה שכן זה מתייחס אחר האם ונחשב כישראל ולכן התורה הקפידה שהאב לא יסירו, ומכך שהתורה לא כתבה גם 'כי יסיר את בנך מאחרי' שבאופן שישראל נשא נכרית וילדה בן יש חשש שהאם הנכרית תסיר את בנה, מוכח שכן זה מתייחס אחר אמו ולא נחשב לישראל ולכן התורה לא הקפידה שאמו תסירו.

תוס' בפירוש הראשון מבארים שכוונת הפסוק 'כי יסיר את בנך מאחרי' שבאופן שישראל נשא נכרית יש חשש שאבי הנכרית יסיר את חתנו, ומשמע בפסוק שאין חשש שאבי הנכרית יסיר גם את נכדו, כיון שהנכד לא נחשב לישראלית משום שמתייחס אחר אמו ולכן התורה לא הקפידה שיסירו אותו, ומכך שהתורה לא כתבה 'כי יסיר את בתך מאחרי' שבאופן שנכרי נשא ישראלית יש חשש שאבי הנכרי יסיר את כלתו, משמע שבאופן זה התורה הקפידה גם שאבי הנכרי יסיר את נכדו, כיון שהנכד נחשב לישראל משום שמתייחס אחר אמו.

תוס' בפירוש השני מבארים שכוונת הפסוק 'כי יסיר את בנך מאחרי' שבאופן שישראל נשא נכרית בניהם לא נחשבים לישראלים כיון שמתייחסים אחר האם וזה נחשב 'הסרה מאחרי', ומכך שהתורה לא כתבה 'כי יסיר את בתך מאחרי' מבאר שבאופן שנכרי נשא ישראלית בניהם נחשבים לישראלים ולכן זה לא נחשב 'הסרה מאחרי'.

כה תוס' מבארים שבזמן שעזרא עלה מבבל עלו עמו לויים שהיו קצוצי בהונות ולא עלו עמו לויים כשרים.

כו הגמ' מביאה שבזמן שעזרא עלה מבבל היה כהנים שלא מצאו את כתב יחוסם וכתנים אלו היו מוחזקים לאכול תרומה בבבל ולפי הלישנא קמא נחמיה אמר להם שיכולים לאכול בארץ ישראל תרומה דרבנן ותרומה דאורייתא ולא יכולים לאכול קדשים כיון שכתנים אלו 'ריע חזקתיהו' ולא מעלים מתרומה ליוחסין באופן זה, ולפי הלישנא בתרא נחמיה אמר להם שיכולים לאכול בארץ ישראל תרומה דרבנן ולא יכולים לאכול תרומה דאורייתא וקדשים כיון שאם יאכלו בתרומה דאורייתא יש חשש שיעלו אותם ליוחסין למרות ש'ריע חזקתיהו'.